

E DREJTA NDËRKOMBËTARE PRIVATE

Botimi i parë

Bekim Kadriu

PËRMBAJTJA

PËRMBAJTJA.....	V
PARATHËNIE.....	XVII
LISTA E SHKURTESAVE.....	XIX
GLOSARI I MAKSIMAVE LATINE.....	XX

PJESA E PARË

HYRJE NË TË DREJTËN NDËRKOMBËTARE PRIVATE

KAPITULLI I

SPECIFIKAT E SË DREJTËS NDËRKOMBËTARE PRIVATE.....	3
1. Sovraniteti shtetëror dhe rëndësia e tij në të drejtën ndërkombëtare private.....	3
2. Marrëdhëniet juridike të lidhura vetëm me një sovranitet (pa “element të huaj”).....	5
3. Marrëdhëniet civile juridike me “element të huaj” (<i>foreign element</i>).....	7
3.1. Elementi i “huaj” ose “ndërkombëtar”?.....	8
3.2. Rrethana lehtësuese në të drejtën ndërkombëtare private dhe <i>lex fori</i>	10
3.3. Mënyra e shfaqjes së “elementit të huaj” dhe rëndësia e rrethanës lehtësuese.....	11
3.3.1. Shfaqja e elementit të huaj në subjekt.....	14
3.3.2. Shfaqja e elementit të huaj në objekt.....	15
3.3.3. Shfaqja e elementit të huaj në të drejta dhe detyrime.....	16
3.4. Rëndësia e konstatimit të elementit të huaj.....	17
4. Dilemat që zgjidhen në të drejtën ndërkombëtare private.....	18
4.1. Konflikti i ligjeve.....	18
4.2. Kompetenca ndërkombëtare.....	19
4.3. Njohja e vendimeve të huaja gjyqësore dhe të arbitrazhit.....	19
4.4. Të drejtat civile të të huajve.....	20
5. Dallimet në legjislacionet e shteteve gjatë rregullimit të marrëdhënieve civile juridike.. ..	20
6. Gatishmëria e shteteve të lejojnë zbatimin e së drejtës së huaj dhe të njohin vendime të organeve të shteteve të huaja.....	23
7. Rëndësia e ndarjes në <i>ius publicum</i> dhe <i>ius privatum</i> për të drejtën ndërkombëtare private.....	25
8. Përfundim.....	26

KAPITULLI II

E DREJTA NDËRKOMBËTARE PRIVATE SI DEGË E SË DREJTËS.....	29
1. Kuptimi i së drejtës ndërkombëtare private.....	29
2. Objekti i së drejtës ndërkombëtare private.....	31
3. Pjesët e së drejtës ndërkombëtare private.....	34

3.1. Konflikti i ligjeve.....	34
3.1.1. E drejta e zbatueshme (<i>applicable law, governing law, lex causae</i>).....	36
3.2. Konflikti i jurisdiksioneve.....	37
3.2.1. Kompetenca (jurisdiksioni) ndërkombëtare.....	37
3.2.2. Njohja e vendimeve të huaja gjyqësore dhe vendimeve të huaja të arbitrazhit.....	38
3.2.3. Aspektet procedurale të marrëdhënieve civile me element të huaj.....	39
3.3. Pozita juridike e të huajve (të drejtat civile të të huajve).....	40
4. Mënyrat e rregullimit në të drejtën ndërkombëtare private.....	40
4.1. Mënyra direkte e rregullimit.....	41
4.2. Mënyra indirekte e rregullimit (mënyra e kolizionit).....	43
5. Emërtimi i së drejtës ndërkombëtare private.....	45
6. Pozita e së drejtës ndërkombëtare private në sistemin juridik.....	48
6.1. Mendimi se e drejta ndërkombëtare private është pjesë e së drejtës ndërkombëtare.....	48
6.2. Mendimi se e drejta ndërkombëtare private është pjesë e së drejtës civile.....	50
6.3. Mendimi se e drejta ndërkombëtare private është degë e veçantë e së drejtës.....	51

KAPITULLI III

BURIMET E SË DREJTËS NDËRKOMBËTARE PRIVATE.....

1. Hyrje.....	53
2. Burimet e brendshme të së drejtës ndërkombëtare private.....	54
2.1. Kushtetuta si burim i së drejtës ndërkombëtare private.....	54
2.2. Ligji si burim i së drejtës ndërkombëtare private.....	55
2.2.1. Ligji për të drejtën ndërkombëtare private (LDNP-ja) dhe struktura e tij.....	56
2.2.2. Ligje tjera që rregullojnë materie nga e drejta ndërkombëtare private.....	57
2.3. Praktike gjyqësore.....	58
3. Burimet ndërkombëtare të së drejtës ndërkombëtare private.....	59
3.1. Marrëveshje nga fusha e konfliktit të ligjeve.....	60
3.2. Marrëveshje nga fusha e kompetencës ndërkombëtare dhe njohjes së vendimeve të huaja gjyqësore.....	61
3.3. Marrëveshje nga fusha e njohjes së vendimeve të huaja të arbitrazhit.....	65
3.4. Marrëveshje nga fusha e njohjes së dokumenteve të huaja publike	66
3.5. Marrëveshje nga fusha e ndihmës juridike ndërkombëtare.....	69
3.6. Marrëveshje nga fusha e pozitës juridike të të huajve.....	73
4. E drejta e Unionit Evropian si burim i së drejtës ndërkombëtare private.....	76
5. Raporti ndërmjet burimeve të së drejtës ndërkombëtare private	81
5.1. Raporti ndërmjet traktateve ndërkombëtare.....	82
5.2. Raporti ndërmjet burimeve nacionale.....	82
5.3. Raporti ndërmjet burimeve ndërkombëtare dhe atyre nacionale.....	83
6. Plotësimi i zbrazëtirave juridike.....	85

KAPITULLI IV**PARAQITJA DHE ZHVILLIMI HISTORIK I SË DREJTËS NDËRKOMBËTARE PRIVATE**

PRIVATE	87
1. Hyrje.....	87
2. Epoka e vjetër (deri në shekullin V).....	88
3. Epoka e mesjetës së hershme (shekujt VI-XII).....	88
4. Shkollat (teoritë) e statuteve (shekujt XIV-XIX).....	89
4.1. Shkolla Italiane e statuteve.....	90
4.2. Shkolla Franceze e statuteve.....	91
4.3. Shkolla Holandeze-Flamane e statuteve.....	92
4.4. Rëndësia e teorive (shkollave) të statuteve.....	93
5. Zhvillimi i së drejtës ndërkombëtare private në shekullin XIX.....	94
6. Konceptet anglo-amerikane për të drejtën ndërkombëtare private.....	97
7. Rregullat e para ligjore për të drejtën ndërkombëtare private.....	98

PJESA E DYTË
KONFLIKTI I LIGJEVE

KAPITULLI I

PJESA E PËRGJITHSHME E KONFLIKTIT TË LIGJEVE	103
1. Kuptimi i konfliktit të ligjeve dhe mënyra indirekte e rregullimit.....	103
2. Normat e kolizionit (normat e konfliktit).....	104
2.1. Hyrje.....	104
2.2. Përmbajtja (elementet) e normës së kolizionit.....	104
2.3. Llojet e normave të kolizionit.....	106
2.4. Natyra juridike e normave të kolizionit.....	109
3. Pikat e lidhjes si pjesë thelbësore e normës së kolizionit.....	111
3.1. Shtetësia.....	112
3.1.1. Kuptimi i shtetësisë.....	112
3.1.2. Fitimi i shtetësisë.....	113
3.1.2.1. Mënyrat kryesore të fitimit të shtetësisë.....	113
3.1.2.1.1. Fitimi i shtetësisë sipas prejardhjes ose origjinës (<i>ius sanguinis</i>).....	114
3.1.2.1.2. Fitimi i shtetësisë me lindje në territor të shtetit (<i>ius soli</i>).....	115
3.1.2.2. Mënyrat plotësuese të fitimit të shtetësisë.....	115
3.1.2.2.1. Fitimi i shtetësisë me natyralizim.....	116
3.1.2.2.2. Fitimi i shtetësisë me traktat ndërkombëtar.....	118
3.1.3. Pushimi i shtetësisë.....	118
3.1.4. Rregullimi i shtetësisë në Republikën e Maqedonisë.....	120
3.1.4.1. Fitimi i shtetësisë.....	121
3.1.4.2. Humbja e shtetësisë së RM-së.....	124

3.1.5. Personat me dy ose më tepër shtetësi (bipatridë, polipatridë) dhe personat pa shtetësi (apatridë).....	125
3.1.5.1. Personat me më tepër shtetësi (bipatridë, polipatridë).....	125
3.1.5.2. Personat pa shtetësi (apatridë).....	126
3.1.5.3. Zgjidhja e konfliktit pozitiv dhe negativ të shtetësive.....	126
3.1.6. Shtetësia si pikë e lidhjes.....	129
3.1.7. Shmangiet nga shtetësia si pikë e lidhjes.....	131
3.2. Vendbanimi (domicili).....	133
3.2.1. Kuptimi i vendbanimit.....	133
3.2.2. Llojet e vendbanimit.....	134
3.2.3. Vendbanimi si pikë e lidhjes.....	136
3.3. Vendqëndrimi i zakonshëm (<i>habitul residence</i>) dhe vendqëndrimi.....	138
3.4. Përkatësia nacionale (nacionaliteti) e personave juridikë.....	140
3.4.1. Kriteret për përcaktimin e përkatësisë nacionale të personave juridikë.....	140
3.4.2. Përkatësia nacionale e personit juridik si pikë e lidhjes.....	142
3.5. Nacionaliteti i mjeteve transportuese.....	143
3.5.1. Kuptimi.....	143
3.5.2. Nacionaliteti i mjeteve transportuese si pikë e lidhjes.....	144
3.6. Vendi ku ndodhet sendi.....	146
3.6.1. Kuptimi.....	146
3.6.2. Vendi ku ndodhet sendi si pikë e lidhjes.....	146
3.6.2.1. Sendet e paluajtshme dhe <i>lex rei sitae</i>	146
3.6.2.2. Sendet e luajtshme dhe <i>lex rei sitae</i>	148
3.7. Autonomia e vullnetit të palëve.....	149
3.7.1. Kuptimi i autonomisë së vullnetit të palëve.....	149
3.7.2. Llojet e autonomisë së vullnetit të palëve.....	150
3.7.3. Autonomia e pakufizuar dhe autonomia e kufizuar e palëve (kërkesa për koneksitet).....	151
3.7.4. Natyra juridike e autonomisë së vullnetit të palëve.....	153
3.7.5. Autonomia e vullnetit të palëve si pikë e lidhjes.....	154
3.7.5.1. Autonomia e vullnetit të palëve te konflikti i ligjeve.....	154
3.7.5.2. Autonomia e vullnetit të palëve te kompetenca ndërkombëtare.....	156
3.8. Vendi i lidhjes.....	156
3.8.1. Kuptimi i vendit të lidhjes.....	156
3.8.2. Vendi i lidhjes si pikë e lidhjes.....	157
3.9. Vendi i përmbushjes së kontratës.....	159
3.9.1. Kuptimi.....	159
3.9.2. Vendi i përmbushjes së kontratës si pikë e lidhjes.....	160
3.10. Vendi i shkaktimit të dëmit.....	160
3.10.1. Kuptimi i vendit të shkaktimit të dëmit.....	160

3.10.2. Vendi i shkaktimit të dëmit si pikë e lidhjes.....	161
3.11. Lidhja më e ngushtë (<i>most real connection, centre de gravité</i>).....	162
3.11.1. Kuptimi i lidhjes më të ngushtë.....	162
3.11.2. Lidhja më e ngushtë si pikë e lidhjes.....	163
3.12. Vendi i gjykatës	164
4. Njohja, të provuarit dhe zbatimi i së drejtës së huaj.....	166
4.1. Nevoja e njohjes të së drejtës së huaj.....	166
4.2. Të provuarit e së drejtës së huaj.....	168
4.3. Zbatimi dhe interpretimi i së drejtës së huaj.....	170
4.4. Ndryshimi i së drejtës së huaj të zbatueshme.....	170
4.5. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te sistemet e përbëra juridike.....	171
5. Kualifikimi në të drejtën ndërkombëtare private.....	173
5.1. Kuptimi i kualifikimit.....	173
5.2. Kualifikimi i gjendjes faktike.....	174
5.3. Kualifikimi i pikave të lidhjes.....	175
5.4. Zgjidhja e kualifikimit.....	177
6. Shmangiet nga zbatimi i së drejtës së huaj.....	180
6.1. Rendi publik (<i>public order, public policy</i>).....	180
6.1.1. Kuptimi i rendit publik.....	180
6.1.2. Mënyrat e përkufizimit të rendit publik.....	181
6.1.3. Karakteri nacional dhe relativ i rendit publik.....	182
6.1.4. Rendi publik dhe normat imperative.....	183
6.1.5. Pasoja e zbatimit të rendit publik.....	184
6.1.6. Rendi publik në LDNP-në.....	185
6.1.7. Rendi publik te konflikti i jurisdiksioneve.....	185
6.2. Rikthimi/Referimi (<i>renvoi</i>).....	186
6.2.1. Kuptimi i rikthimit.....	186
6.2.2. Elementet e rikthimit.....	186
6.2.3. Ridërgimi.....	188
6.2.4. Rikthimi në LDNP-në.....	188
6.3. Bishtërimi i ligjit (<i>fraus legis</i>).....	189
6.3.1. Kuptimi dhe elementet e bishtërimit të ligjit.....	189
6.3.2. Paraqitja e bishtërimit të ligjit.....	190
6.3.3. Sanksionimi dhe pasojat e bishtërimit të ligjit.....	191
6.3.4. Bishtërimi i ligjit në RM.....	192
6.4. Reciprociteti dhe retorsioni.....	193
6.4.1. Kuptimi dhe zbatimi i reciprocitetit në të drejtën ndërkombëtare private.....	193
6.4.2. Llojet e reciprocitetit.....	195
6.4.3. Retorsioni.....	197
6.4.4. Reciprociteti dhe retorsioni në RM.....	199

6.5. Klauzola e vetëpërfashtimit.....	200
6.6. Normat e zbatimit të drejtëpërdrejtë.....	202

KAPITULLI II

KONFLIKTI I LIGJEVE TE MARRËDHËNIE TË CAKTUARA CIVILE ME ELEMENT TË HUAJ.....

1. Hyrje.....	205
2. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet statusore me element të huaj.....	206
2.1. Kuptimi i marrëdhënieve statusore (statusi personal juridik).....	206
2.2. Dallimet në legjislacionet pozitive gjatë rregullimit të statusit personal.....	207
2.3. Pika e lidhjes për përcaktimin e së drejtës së zbatueshme për statusin personal (<i>lex personalis</i>).....	208
2.3.1. <i>Lex domicilii</i> si formë e <i>lex personalis</i>	209
2.3.2. <i>Lex nationalis</i> si formë e <i>lex personalis</i>	210
2.4. E drejta e zbatueshme për marrëdhëniet statusore në Republikën e Maqedonisë.....	211
3. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet familjare me element të huaj.....	214
3.1. Kuptimi i marrëdhënieve familjare.....	214
3.2. Dallimet në legjislacione gjatë rregullimit të marrëdhënieve familjare.....	214
3.3. Pikat e lidhjes për përcaktimin e së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet familjare.....	216
3.3.1. E drejta e zbatueshme te martesë me element të huaj.....	217
3.3.1.1. E drejta e zbatueshme për formën e lidhjes së martesës.....	217
3.3.1.2. E drejta e zbatueshme për kushtet materiale për lidhje të martesës.....	218
3.3.1.3. E drejta e zbatueshme për pasojat juridike nga lidhja e martesës.....	220
3.3.1.4. E drejta e zbatueshme për shkurorëzimin e martesës.....	222
3.3.1.5. E drejta e zbatueshme për anulimin e martesës.....	223
3.3.2. E drejta e zbatueshme te marrëdhëniet midis prindërve dhe fëmijëve.....	225
3.3.2.1. Njohja e fëmijës, përcaktimi dhe kundërshtimi i atësisë dhe amësisë.....	226
3.3.3. E drejta e zbatueshme te ushqimia ndërmjet anëtarëve të familjes.....	227
3.3.4. E drejta e zbatueshme te adoptimi me element të huaj.....	228
3.3.5. E drejta e zbatueshme te kujdestaria me element të huaj.....	231
4. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet trashëgimore me element të huaj.....	233
4.1. Kuptimi i marrëdhënieve trashëgimore.....	233
4.2. Dallimet në legjislacione gjatë rregullimit të marrëdhënieve trashëgimore.....	233
4.3. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme.....	234
4.3.1. Paraqitja e marrëdhënieve trashëgimore me element të huaj.....	234

4.3.2. Sistemet e përcaktimit të së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet trashëgimore.....	235
4.3.3. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme sipas LDNP-së.....	236
4.4. E drejta e zbatueshme për formën e testamentit.....	237
4.5. E drejta e zbatueshme për zotësinë për të përpiluar testament.....	238
5. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet sendore me element të huaj.....	239
5.1. Kuptimi i marrëdhënieve sendore.....	239
5.2. Dallimet në legjislacione gjatë rregullimit të marrëdhënieve sendore.....	239
5.3. E drejta e zbatueshme për marrëdhëniet sendore.....	241
5.3.1. Vendi ku ndodhet sendi (<i>lex rei sitae</i>) si pikë e lidhjes për marrëdhëniet sendore që kanë për objekt sende të paluajtshme.....	241
5.3.2. Vendi ku ndodhet sendi (<i>lex rei sitae</i>) si pikë e lidhjes për marrëdhëniet sendore që kanë për objekt sende të luajtshme.....	243
5.3.2.1. Ndryshimi i vendndodhjes së sendit të luajtshtëm (konflikti mobil i ligjeve).....	244
5.3.3. Sendet në transit.....	246
5.3.4. Mjetet themelore të transportit.....	247
5.3.5. Letrat me vlerë.....	249
6. Përcaktimi i së drejtës së zbatueshme te marrëdhëniet detyrimore me element të huaj.....	250
6.1. Kuptimi i marrëdhënieve detyrimore dhe dallimet në legjislacionet pozitive gjatë rregullimit të tyre.....	250
6.2. Karakteristikat e marrëdhënieve detyrimore për të drejtën ndërkombëtare private.....	252
6.3. E drejta e zbatueshme te marrëdhëniet kontraktore.....	253
6.3.1. Autonomia e vullnetit të palëve si pikë primare e lidhjes për përmbajtjen e kontratës.....	253
6.3.1.1. Arsyet e zbatimit të autonomisë së vullnetit të palëve.....	253
6.3.1.2. Autonomia e shprehur dhe e heshtur e palëve.....	255
6.3.1.3. Koha kur palët mund ta zgjedhin të drejtën e zbatueshme.....	255
6.3.1.4. E drejta e zgjedhur për tërë kontratën ose vetëm për pjesë të saj (çarja e kontratës).....	256
6.3.1.5. Autonomia e pakufizuar ose e kufizuar e palëve (koneksiteti).....	256
6.3.1.6. Autonomia e vullnetit të palëve dhe normat imperative.....	257
6.3.2. Pikat e lidhjes në mungesë të autonomisë së vullnetit të palëve.....	258
6.3.2.1. Vendi i lidhjes së kontratës (<i>lex loci contractus</i>).....	258
6.3.2.2. Vendi i përmbushjes së kontratës (<i>lex loci solutionis</i>).....	259
6.3.2.3. Lidhja më e ngushtë (<i>most real connection, centre de gravité</i>).....	260
6.3.3. E drejta e zbatueshme për marrëdhëniet kontraktore sipas LDNP-së.....	262

6.3.4. E drejta e zbatueshme te lloje të veçanta të kontratave.....	263
6.3.4.1. Kontrata që ka për objekt sende të paluajtshme.....	263
6.3.4.2. Kontrata për transport.....	264
6.3.4.3. Kontrata e punës.....	265
6.3.4.4. Kontrata për konsum.....	266
6.3.4.5. E drejta e zbatueshme për aspekte të ndryshme të kontratave.....	267
6.3.5. E drejta e zbatueshme për formën e kontratës.....	268
6.4. E drejta e zbatueshme te marrëdhëniet nga shkaktimi i dëmit.....	270
6.4.1. Hyrje.....	270
6.4.2. Vendi i shkaktimit të dëmit (<i>lex loci delicti commissii</i>).....	271
6.4.3. Vendi i gjykatës (<i>lex fori</i>).....	272
6.4.4. Lidhja më e ngushtë (<i>most real connection, centre de gravité</i>).....	273
6.4.5. E drejta e zbatueshme për marrëdhëniet nga shkaktimi i dëmit sipas LDNP-së.....	276
6.4.6. Pika të lidhjes për lloje të veçanta të marrëdhënieve nga shkaktimi i dëmit.....	277
6.4.7. Konventa e Hagës për të drejtën e zbatueshme në fatkeqësi në komunikacionin rrugor (1971).....	279
6.5. E drejta e zbatueshme te llojet tjera të marrëdhënieve detyrimore.....	281
6.5.1. E drejta e zbatueshme në rast të pasurimit të pabazë.....	281
6.5.2. E drejta e zbatueshme te kryerja e punëve të huaja pa porosi (<i>negotiorum gestio</i>).....	282

PJESA E TRETË

KONFLIKTI I JURISDIKSIONEVE

HYRJE

KUPTIMI DHE PJSËT E KONFLIKTIT TË JURISDIKSIONEVE.....	287
---	------------

KAPITULLI I

KOMPETENCA NDËRKOMBËTARE.....	291
1. Kuptimi dhe rëndësia e kompetencës ndërkombëtare.....	291
1.1. Hyrje.....	291
1.2. Përkufizimi i kompetencës ndërkombëtare.....	292
1.3. Rëndësia e kompetencës ndërkombëtare.....	294
1.4. Mënyra e rregullimit të kompetencës ndërkombëtare.....	296
2. Llojet e kompetencës ndërkombëtare.....	297
2.1. Kompetenca ndërkombëtare ekskluzive dhe konkurrenente.....	298
2.1.1. Kompetenca ndërkombëtare ekskluzive (<i>competentio internationalis exclusiva</i>).....	298
2.1.2. Kompetenca ndërkombëtare konkurrenente (<i>competentio internationalis facultativa</i>).....	303

2.2. Kompetenca ndërkombëtare e përgjithshme dhe e veçantë	304
2.2.1. Kompetenca ndërkombëtare e përgjithshme.....	305
2.2.2. Kompetenca ndërkombëtare e veçantë.....	307
2.2.2.1. Marrëdhëniet nga shkaktimi i dëmit.....	308
2.2.2.2. Marrëdhëniet kontraktore.....	308
2.2.2.3. Marrëdhëniet sendore.....	308
2.2.2.4. Marrëdhëniet familjare.....	308
2.2.2.5. Adoptimi, kujdestaria dhe shpallja e personit të zhdukur për të vdekur.....	310
2.2.2.6. Marrëdhëniet trashëgimore.....	311
2.2.3. Përfundim për kompetencën e përgjithshme dhe të veçantë.....	312
2.3. Kompetenca ndërkombëtare sipas retorsionit.....	312
2.4. Kompetenca ndërkombëtare sipas marrëveshjes (<i>prorogatio iurisdictionis</i>).....	314
2.4.1. Kuptimi i kompetencës ndërkombëtare sipas marrëveshjes.....	314
2.4.2. Kushtet për marrëveshjen e prorogacionit.....	315
2.4.2.1. Kushtet për zgjedhjen e gjykatës së huaj.....	316
2.4.2.2. Kushtet për zgjedhjen e gjykatës së Republikës së Maqedonisë.....	316
2.4.3. Marrëveshja e shprehur dhe e heshtur e prorogacionit.....	317
3. Themelimi i kompetencës dhe litispendenca ndërkombëtare (<i>lis alibi pendens</i>).....	318
KAPITULLI II	
ZHVILLIMI I PROCEDURËS CIVILE ME ELEMENT TË HUAJ	321
1. Hyrje.....	321
2. Pozita e të huajve në procedurën civile me element të huaj.....	322
2.1. Hyrje.....	322
2.2. E drejta e të huajve të paraqiten përpara gjykatave të vendit.....	322
2.3. Zotësia e të huajve të jenë palë në procedurë dhe zotësia procedurale.....	324
2.4. Sigurimi i shpenzimeve procedurale dhe kaucioni aktorial (<i>cautio iudicatum solvi</i>).....	325
2.4.1. Kuptimi dhe rëndësia e kaucionit aktorial.....	325
2.4.2. Subjektet te pagesa e kaucionit aktorial.....	325
2.4.3. Kërkesa për pagesë të kaucionit aktorial dhe aktvendimi i gjykatës.....	326
2.4.4. Lirimi nga pagesa e kaucionit aktorial.....	326
2.5. Lirimi nga pagesa e shpenzimeve të procedurës (e drejta varfanjake).....	327
3. Njohja e fuqisë argumentuese të dokumenteve të huaja publike.....	328
3.1. Nevoja e përdorimit të dokumenteve të huaja publike.....	328
3.2. Kuptimi i dokumentit të huaj publik dhe njohjes së fuqisë argumentuese.....	329
3.3. Kushtet për njohjen e fuqisë argumentuese të dokumenteve të huaja publike.....	329
3.3.1. Legalizimi i dokumenteve të huaja publike.....	330
3.3.2. Reciprociteti.....	331
4. Ndihma juridike ndërkombëtare.....	331
4.1. Kuptimi dhe përmbajtja e ndihmës juridike ndërkombëtare.....	331

4.2. Rregullimi i ndihmës juridike ndërkombëtare.....	332
4.3. Mënyra e komunikimit të organeve të vendit dhe organeve të huaja.....	333
4.4. Fletëkërkesa.....	335
4.5. Refuzimi i dhënies së ndihmës juridike.....	336

KAPITULLI III

NJOHJA E VENDIMEVE TË HUAJA GJYQËSORE.....	337
1. Veprimi ekstraterritorial i vendimeve gjyqësore.....	337
2. Kuptimi i njohjes dhe ekzekutimit të vendimit të huaj gjyqësor.....	338
2.1. Çfarë llogaritet vendim i huaj gjyqësor?.....	338
2.2. Kuptimi i njohjes dhe i ekzekutimit të vendimit të huaj gjyqësor.....	339
3. Sistemet e njohjes dhe ekzekutimit të vendimeve të huaja gjyqësore.....	340
3.1. Sistemi i kontrollit të kufizuar.....	340
3.2. Sistemi i kontrollit të pakufizuar.....	341
3.3. Sistemi i revizionit deri në themel (<i>revision au fund</i>).....	341
3.4. Sistemi i zhvillimit të procedurës së re (<i>prima facie evidence</i>).....	341
3.5. Sistemi i reciprocitetit diplomatik.....	342
4. Njohja e vendimeve të huaja gjyqësore në Republikën e Maqedonisë.....	342
4.1. Kushtet për njohjen e vendimeve të huaja gjyqësore.....	343
4.1.1. Plotfuqishmëria e vendimit të huaj gjyqësor.....	343
4.1.2. Respektimi i së drejtës së mbrojtjes.....	344
4.1.3. Moscenimi i kompetencës së gjykatës së Republikës së Maqedonisë.....	345
4.1.4. Mosekzistimi i vendimit të plotfuqishëm për çështjen e njëjtë.....	346
4.1.5. Moscenimi i rendit publik.....	346
4.1.6. Kushte të veçanta për vendime të huaja që rregullojnë çështje statusore.....	347
4.2. Procedura për njohjen e vendimeve të huaja gjyqësore.....	347

KAPITULLI IV

NJOHJA E VENDIMEVE TË HUAJA TË ARBITRAZHIT.....	349
1. Përkufizimi i arbitrazhit dhe arbitrazhit ndërkombëtar.....	349
2. Karakteristikat e arbitrazhit ndërkombëtar.....	351
3. Natyra juridike e arbitrazhit.....	352
4. Llojet e arbitrazhit.....	355
4.1. Arbitrazhi <i>ad hoc</i> dhe arbitrazhi institucional.....	355
4.1.1. Gjykata e përhershme e zgjedhur (arbitrazhi) pranë Odës Ekonomike të Maqedonisë.....	356
4.2. Arbitrazhi i përgjithshëm dhe arbitrazhi i specializuar.....	357
4.3. Arbitrazhi i brendshëm dhe ndërkombëtar.....	357
4.4. Arbitrazhi i vendit dhe i huaj.....	358
5. Marrëveshja e arbitrazhit.....	359
5.1. Kuptimi dhe llojet e marrëveshjes së arbitrazhit.....	359
5.2. Forma e marrëveshjes për arbitrazh.....	360

5.3. Raporti midis kontratës kryesore dhe klauzolës së arbitrazhit.....	361
6. Procedura përpara arbitrazhit ndërkombëtar tregtar.....	362
6.1. Inicimi i procedurës.....	362
6.2. Emërimi i arbitrave.....	362
6.3. Rregullat e procedurës.....	363
6.4. E drejta e zbatueshme për zgjidhjen e kontestit.....	364
7. Miratimi i vendimit të arbitrazhit.....	365
8. Anulimi i vendimit të arbitrazhit.....	367
9. Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve të huaja të arbitrazhit.....	369
9.1. Kuptimi i njohjes dhe ekzekutimit të vendimit të huaj të arbitrazhit.....	369
9.2. Kuptimi i vendimit të huaj të arbitrazhit.....	370
9.3. Kushtet për njohjen e vendimit.....	371

PJESA E KATËRT

POZITA JURIDIKE E TË HUAJVE

KAPITULLI I

HYRJE NË POZITËN JURIDIKE TË TË HUAJVE.....377

1. Pikëpamjet teorike mbi pozitën juridike të të huajve dhe vendi i saj në të drejtën ndërkombëtare private.....	377
1.1. Mendime rreth pjesëve të së drejtës ndërkombëtare private.....	377
1.2. Argumentet pro dhe contra pozitës juridike të të huajve si pjesë e veçantë e së drejtës ndërkombëtare private.....	378
2. Kuptimi i të huajt dhe marrëdhëniet civile që i krijojnë të huajt.....	379
2.1. Kuptimi i të huajt.....	379
2.2. Të huajt dhe pjesëmarrja e tyre në krijimin e marrëdhënieve juridike.....	380
3. Objekti dhe burimet e pozitës juridike të të huajve.....	381
3.1. Objekti i pozitës juridike të të huajve.....	381
3.2. Burimet juridike të pozitës juridike të të huajve.....	382
4. Nga historia e pozitës juridike të të huajve.....	385
4.1. Periudha antike.....	385
4.2. Periudha e mesjetës dhe të drejtat civile të të huajve.....	387
4.3. Të drejtat civile të të huajve dhe e drejta bashkëkohore.....	388
5. Klasifikimi i të drejtave civile të të huajve.....	389

KAPITULLI II

KUSHTET PËR GËZIMIN E TË DREJTAVE CIVILE RELATIVISHT TË REZERVUARA.....391

1. Reciprociteti.....	391
1.1. Klasifikimi i reciprocitetit sipas mënyrës së krijimit të tij.....	392
1.1.1. Reciprociteti diplomatik.....	392

1.1.2. Reciprociteti ligjor.....	394
1.1.3. Reciprociteti faktik.....	394
1.2. Klasifikimi i reciprocitetit sipas përmbajtjes juridike.....	395
2. Leja e veçantë si kusht për gëzimin e të drejtave civile.....	396
2.1. Koncesioni.....	397
3. Statusi i refugjatit dhe gëzimi i të drejtave relativisht të rezervuara.....	398
3.1. Refugjatët dhe e drejta ndërkombëtare.....	398
3.2. Statusi i refugjatit dhe regullative pozitive e Republikës së Maqedonisë.....	399
4. Përkatësia etnike si kusht për gëzimin e të drejtave civile relativisht të rezervuara.....	401
5. Leja e veçantë për vendosje.....	402
6. Vendbanimi faktik i të huajve dhe gëzimi i të drejtave civile.....	402

KAPITULLI III

GËZIMI I TË DREJTAVE KONKRETE CIVILE NGA TË HUAJT NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË.....

1. Të huajt dhe të drejtat sendore.....	406
1.1. Të drejtat sendore të të huajve mbi sendet e luajtshme.....	406
1.2. Të drejtat sendore të të huajve mbi sendet e paluajtshme.....	407
1.3. Të drejtat sendore të të huajve në Republikën e Maqedonisë.....	409
1.3.1. Të drejtat sendore mbi sendet e luajtshme.....	409
1.3.2. Të drejtat sendore mbi sendet e paluajtshme.....	410
2. E drejta e të huajve të krijojnë marrëdhënie detyrimore.....	412
3. E drejta e të huajve të krijojnë marrëdhënie familjare.....	413
4. E drejta e të huajve në trashëgimi.....	415
5. Të huajt dhe themelimi i marrëdhënies së punës.....	416
6. E drejta e të huajve në themelimin e shoqërive tregtare.....	417
7. E drejta e shoqërive të huaja tregtare të themelojnë përfaqësi në Republikën e Maqedonisë.....	417
8. Të huajt dhe të drejtat nga pronësia intelektuale.....	418
8.1. Të drejtat nga pronësia industriale.....	418
8.2. Të drejtat e autorit dhe të huajt.....	419

SHTOJCË

LIGJI PËR TË DREJTËN NDËRKOMBËTARE PRIVATE I REPUBLIKËS SË MAQEDONISË.....	423
---	-----

BIBLIOGRAFIA THEMELORE.....	455
-----------------------------	-----